

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

LAUSUNTO

21.10.2015

Dnro 914/2015

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto hallituksen esityksestä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi

Viite: Lausuntopyyntö 16.9.2015, Dnro YM6/500/2015

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN MUUTTAMINEN

Hallituksen esitysluonnos

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus. (PHL 848/1990.) Poronhoitolain lisäksi valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa (VAT) tunnustetaan poronhoidon erityisasema ja edellytetään, että poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset. Maakuntakaavoja laadittaessa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta ja edistettävä niiden toteuttamista (MRL, 24.2 §). Velvoite koskee oikeudellisesti kaikkea kaavoitusta. Maakuntakaavan sisältövaatimuksissa (MRL 28 §) edellytetään kiinnitettävän erityisesti huomiota muun muassa maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Poronhoito on poronhoitoalueella keskeinen osa alueen elinkeinoelämää ja laajojen maa-alueiden käyttäjänä altis muun maankäytön vaikutuksille. Lisäksi poronhoito on poronhoitoalueella alueen keskeisintä kulttuuriperintöä.

Poronhoitoalueella tapahtuva oikeudenmukainen alueiden käytön suunnittelu on elinkeinon ja kulttuuriperinnön jatkuvuuden kannalta äärimmäisen keskeinen kysymys. Vastuu poronhoidon alueiden käytöllisten oikeuksien toteutumisesta on sekä paikallinen että valtakunnallinen. Vastuun siirtäminen pelkästään paikalliselle tasolle, missä poliittinen paine toimii suunnittelua vahvimmin ohjaavana vaikuttimena, tekee suunnittelusta liian helposti lyhytnäköistä.

Nyt hallituksen esityksen mukaisesti maankäyttö- ja rakennuslaista (MRL 132/1999) halutaan poistaa maakuntakaavojen ja kuntien yhteisten yleiskaavojen vahvistusmenettely. Pyrkimyksenä on korostaa maakunnan liittojen itsehallinnollista roolia sekä lyhentää kaavoitukseen liittyvää päätös- ja muutoksenhakuprosesseja. Samalla tavoitteena on edistää viranomaisten välisen vuorovaikutuksen oikea-aikaisuutta kaavoituksessa ja valtion intressien ennakkollista huomioon ottamista.

Esitys lisää maakuntien ja kuntien vastuuta kaavanlaadinnassa. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset ministeriöiden kuulemisesta kaavoitusprosessin aikana; lisäksi ehdotetaan muutettavaksi säännöksiä maakuntakaavapäätöksestä tiedottamisesta ja voimaantulosta. Lakimuutoksen myötä kaavojen muutoksenhakumenettelyt siirtyvät hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Nykyisellään maakuntakaavan laatii ja hyväksyy maakunnan liitto. Ympäristöministeriön tehtävänä on edistää, ohjata ja valvoa maakuntakaavoitusta (MRL 17 §). Hyväksytyt maakuntakaavat on saatettava ympäristöministeriön vahvistettavaksi (MRL 31 §). Vahvistusmenettelyssä on kyse päätöksen sisällön ja menettelyn lainmukaisuuden tutkimisesta ja valvonnasta. Tämän menettelyn poistaminen ja siten ministeriön valvontamahdollisuuksien ja -oikeuksien heikentäminen vaarantaa valtakunnallisesti merkittävien tavoitteiden toteutumista ja poronhoidon oikeusturvaa. Kaavat laatii maakunnan liitto, jossa paikallispoliittiset voimasuhteet viimekädessä vaikuttavat ratkaisevasti päätöksiin. Kuntien valitsemien edustajien tavoitteet ja päätökset eivät aina noudata lainsäädännön asettamia reunaehtoja. Lainmukaisuuden varmistamiseksi ja valvomiseksi olisi välttämättömästi oltava neutraali viranomaiskanava.

Maankäyttö- ja rakennuslakimuutoksen kanssa yhtäaikaaisesti on ympäristöministeriössä tekeillä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) ajantasaisuuden arviointi ja tarkastaminen vuosina 2015–2017. Poronhoidon osalta maankäytöllisiä poronhoidon harjoittamisen edellytyksiä tulisi tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan täsmentää, jotta niiden huomiointi maakuntatason kaavoituksessa toteutuisi jatkossa selkeämmin ja yhdenmukaisemmin. On kuitenkin äärimmäisen tärkeää ettei poronhoidon alueidenkäytöllistä oikeutta ja VAT:n toteutumista maakuntakaavojen kautta heikennetä tai vaaranneta kokonaan näissä samanaikaisissa uudistuksissa.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että lakisäätäinen vahvistusmenettely, jolla valtio voi puuttua vastoin lain säädöksiä laadittuihin ja hyväksytyihin maakuntakaavoihin, on edelleen tarpeellinen. Vahvistusmenettely tulisi säilyttää ja viranomaisyhteistyötä kaavavalmistelussa tehostaa.

Vahvistusmenettelyn poistamisen sijaan kaavaprosessien jouhevuutta voidaan kehittää muilla tavoin. Hallituksen esityksessä on tavoitteena edistää ja oikea-aikaistaa viranomaisyhteistyötä. Kaavojen valmisteluvaiheessa vuorovaikutteisen viranomaisyhteistyön parantaminen siten, että ratkaisut ongelmakysymyksiin tulevat riittävän monipuolisesti huomioituiksi jo ennen kaavaehdotuksen esille asettamista, on kaikkien etu. Näin voitaisiin selkeyttää ja perustella kaavoitusratkaisuja kansalaisille ja toimijatahoille, joita kaavoitus kulloinkin välittömimmin koskee. Perustelujen myötä voitaisiin mahdollisesti vähentää valitusten mittavaa määrää. Valitusten määrä ei vähene vahvistusmenettelyn poistamisella. Sen sijaan viranomaisyhteistyön parantaminen riittävän aikaisessa vaiheessa kaavaprosessia nopeuttaisi vahvistusmenettelyä.

Poronhoidon edustus poronhoitoalueen maakunnallisessa alueiden käytön suunnittelussa ja päätöksenteossa tulee varmistaa lakisääteisesti.

Poronhoito on koko poronhoitoalueella niin keskeinen toimija maankäytön suunnitteluun liittyvissä kysymyksissä, että se tulee pitää mukana kaikissa säännösmuutosten valmistelutöissä sekä VAT:n tarkistamistyössä. Vallan ja vastuun siirtäminen maakuntiin ja kuntiin voi parantaa paikallisten erityiskysymysten huomioimista, mikäli varmistetaan että päätöksenteossa ovat edustettuna kaikki oleelliset tahot. Muutoksia ajettaessa onkin äärimmäisen tärkeää varmistaa porotalouden edustus maakunnallisessa itsehallinnossa ja päätöksenteossa lakisääteisesti.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

sh/ao